

Cihan Ekinci – Talat Paşa'nın gölgesinde “solculuk” oynamak

Posted on 14/12/2025

Kimi zaman, bir ses insanın kalbine dokunur. Ama o sesin taşıdığı tarih, kimi zaman bir mezar taşına dönüşür; yankısı ölülerin çığlığını bastırmaya yarar. Sabahat Akkiraz gibi bir sesin, Talat Paşa'nın adı anıldığında “kahraman” sözcüğünü telaffuz etmesi işte tam da böyle bir yankıdır: Çıgıllıkları örten, ölülerin kemiklerini çatırdatan bir yankı.

Alevi bir kadının, “halkçı” bir sanatçının, sözüm ona sol bir ismin, 1915'in celladını yücelttiği yerde artık hiçbir türkü, ağıt değildir. O andan itibaren türkü, bir devlet sirenine dönüşür. Çünkü Talat Paşa'nın adı anıldığında, duyduğumuz şey sadece bir adamın adı değildir; Dersim'in yangınıdır, Koçgiri'nin çığlığıdır, Halep çölünde kuruyan çocuk bedenleridir.

Katliamın Arşivleri:

Bugün arşivler bize fısıldamıyor artık, bağıriyor. Talat Paşa'nın imzalı telgraflarında, Ermeni halkının nasıl “yok edilmesi gereken bir kanser” gibi tarif edildiğini açıkça okuyoruz. Onun 1915 tarihli şifreli telgrafında şu satır yer alır:

“Hükümet artık bu milletin (Ermenilerin) varlığına tahammül edemez.”

(BOA, DH ŞFR 54/163)

“Bu iş tamamlandığında Ermeniler kalmayacak”

- Talat Paşa, kendi sözleriyle

1915, Talat Paşa İçişleri Bakanı. İstanbul'dan Anadolu'ya çekilen telgraflar, yalnızca emir değil, bir halkın yazgısını mühürleyen kararlardır.

Şifreli telgraf, 3 Mayıs 1915:

“Ermeni meselesi halledilmiştir. Kökleri kazınmıştır. Bu ülke artık emindir.”
(BOA, DH ŞFR 54/163)

Ve sonra...

Aleksander Hoffmann (Alman diplomat), Berlin'e gönderdiği raporda şöyle yazar:

“Talat Bey'in ağzından duydum: Ermeniler bu topraklarda artık yer bulamayacak. Onları çöl yutacak. Bu kararlılık, sanki bir ibadet gibi, soğukkanlılıkla uygulanıyor.”
(Lepsius Belgeleri, 1916)

“Bu bir sürgün değil, yavaş yavaş yapılan ölümdür.”

- Henry Morgenthau, ABD Büyükelçisi

Amerikan Büyükelçisi Henry Morgenthau, Talat Paşa ile doğrudan defalarca görüşür. Kitabında onun ağzından şunları aktarır:

“Sizi anlıyorum Bay Morgenthau. Ama biz bu ülkeyi temizlemek zorundayız. Ermeniler devlete karşı bir hastalıktır. Tedavi kesindir.”
(Ambassador Morgenthau's Story, s. 301)

Morgenthau şöyle yazar:

“Ben diplomat değil, bir mezar bekçisi gibi hissediyorum. Talat Paşa, bana insanların cesetlerini sayılarla anlatıyor.”

(a.g.e., s. 305)

“Onlara bir tek mermi bile harcanmıyor. Kayalara sürülüyorlar.”

- Harput Valisi Sabit Bey

Vali Sabit Bey, Harput'taki uygulamaları telgraflarında şöyle bildirir:

“Bunlar artık insan değil, yük gibi sürülüyorlar. Kadınlar yolda doğuruyor, çocuklar susuzluktan göçüyor. Ferman yukarıdan.”

(Osmanlı Arşivleri - DH.ŞFR. dosya 55/259)

Vali Celal Bey (Konya Valisi), bu emirlere karşı çıktığı için görevden alınmıştır. 1919'daki ifadesi çarpıcıdır:

“Talat Paşa'dan gelen emir açtı: Ermenilerin bir kısmını sür, bir kısmını ortadan kaldır. Ben reddettim. Beni görevden aldılar. Vicdanımı korudum.”

(Divan-ı Harb-i Örfi Mahkemesi Zabıtları, 1919)

“Yüzlerce insanın göz göre göre ölmesini izledim.”

- Jesse Jackson, ABD Halep Konsolosu

“Halep'e gelen konvoylar ölü ve diri karışımıydı. Kadınlar açlıktan ölü bebeklerini omuzlarında taşıyordu. Osmanlı memurları, bu görüntüyü sıradanlaştırmıştı.”

(ABD Arşivleri, NARA RG 59)

“Yok edilen bir halkın yerine sessizlik dikiliyor.”

- Johannes Lepsius, Alman misyoner

“Berlin’den baktığınızda göremiyorsunuz. Ama ben gördüm: Anadolu’nun her yerinde mezarlıklar vardı. Talat Paşa bu işin beyni, sistemin aklydı.”

(Deutschland und Armenien, s. 174)

Bu belgeleri okumamış, tanımamış bir “halkçı” yoktur. Eğer yine de bir insan, Talat Paşa için “kahraman” diyorsa ya tarihi inkâr ediyordur ya da halkın değil, devletin yanında saf tutuyordur.

Evet Sabahat Akkiraz’ın sesi güzel, ezgisi ağır ama bu kez sesi çürümenin sesiyle birleşti.

Kürtlerin, Alevilerin, Ermenilerin, Rumların, Süryanilerin toprağına kan bulaştırmış bir adamı “kahraman” diye andı.

Ve sonra yine sazını eline aldı.

Ama artık o saz, halkın sazı değil. O saz artık bir devlet sembolü. Bir tarih inkârının müzikali.

Peki bir Alevi, bir solcu, bir “halk sanatçısı” nasıl olur da kendi halkının yakıcısını kahramanlaştırır?

Bu, halkın değil, devletin solculuğudur.

Bu, sadece halayla devrimci olunabileceğini sanan bir körlüğün solculuğudur.

Bu, inkârı kıyafet gibi giyenlerin maskeli törenidir.

Halkın Türküsünü Devletin Marşına Çevirmek

Sabahat Akkiraz yalnız değildir. Türkiye’de kendini “halkçı”, “solcu”, “özgürlükçü” olarak sunan ama söz konusu ulus-devletin kırmızı çizgileri olduğunda aniden susan, kıvıran ya da faili alkışlayan onlarca sanatçı ve aydın var.

Bu, solculuk değil, sol makyajlı ulusalcılıktır.

Ve bu maskeli solculuk, sadece Ermenilerin ve Kürtlerin geçmişiyle değil, geleceğiyle de oynar. Çünkü halkların hafızasını inkâr eden biri, halkların yarınını da çalar.

O yüzden diyorum ki:

Sabahat Akkiraz bir türküyle değil, bir cümlesiyle kendini tarihe yazdırdı.

O cümle, sadece bir “kahraman” tanımını değil, faille özdeşleşmenin itirafıdır.

Artık hangi ezgiyi söylerse söylesin, o ezginin fonunda 1915 çölünün rüzgârı eser.

Bu yazı, unutturulmak istenen hafızanın bir parçasıdır.

Ve Talat Paşa’nın kemikleriyle övünenlerin karşısında,
Kemiklerinin bile bulunamadığı halkların çığıdır.

Kaynak: <https://bianet.org/yazi/talat-pasanin-golgesinde-solculuk-oyynamak-308705>